

Número 180
maig-agost
2016

el butlletí

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DEL BAGES

EDITORIAL
ARTICLES
ENTREVISTA
FOTOS D'ACTIVITATS
ACTIVITATS

el butlletí

Edició

AMICS DE L'ART ROMÀNIC
DEL BAGES
Carrer Sabateria, 3 i 5 (Els Carlins)
08241 Manresa
Apartat de correus núm. 9
Correu-e: aarb@aarb.cat
Web: <http://www.aarb.cat/>

Coordinació

Joan Badia

Disseny i composició

Anna Martí

Imatge de portada

Monestir Sta. Maria de Serrateix - Marina Roma
Sta. Maria de Claret Santpedor - Sussi Garcia
St. Iscle i Sta. Victòria de Rajadell - Marina Roma
Santa Maria de Talamanca - Marina Roma

Consell Assessor

Joan Badia
Margaret Coll
Gene Costa
Antoni Figuera
Francesc Gasol
Josep Llobet

Correcció

Maria Alba Badia Guitart

Impressió

Remsa

Dipòsit legal

B-3551984

Tiratge

250 exemplars

EDITORIAL

Un cop ha finalitzat el curs 2015-16, es fa inevitable notar una certa obligació de fer balanç. Es tracta d'un exercici que ens ajuda a distinguir els encerts i les errades d'entremig d'un programa d'activitats on hi hem invertit hores de feina i d'il·lusió. La participació de socis i no socis ens dona ales per creure que ho estem encertant, tot i que sempre hi ha aquella sensació que encara es pot millorar. En aquest sentit, - i disculpeu que hi insistim, doncs ja ho hem expressat anteriorment -, les vostres opinions són importants, i si aquestes opinions són expressades en una assemblea de socis, resultarà molt més efectiva tenir la certesa de tot allò que funciona bé, i també d'allò altre pendent de millorar. La baixíssima assistència a l'assemblea d'enguany, així com la de l'any anterior, han entrat a formar part dels aspectes a millorar dins del balanç de la nostra gestió. Des de la Junta ens comprometem a fer una crida per tal d'engrescar a tothom.

Si fem una mirada a les activitats fetes aquests darrers mesos, ens adonarem que la setena edició de Música i Romànic ja va quedant lluny en el temps. No obstant, ja hem començat a posar la mirada a l'edició de l'any vinent. La d'aquest any ha complert les previsions, a causa del gran nivell de les quatre formacions musicals actuant, les explicacions encertades dels guies i les esglésies. El suport i patrocini d'institucions, mitjans de comunicació i empreses, és també essencial. Ara bé, sense la presència nombrosa de públic, no tindria sentit invertir-hi tant d'esforç. En aquest sentit, gràcies a tots plegats! En anteriors paràgrafs parlàvem de fer balanç; més que positiu!

Seguint amb aquest to de satisfacció, caldria esmentar el molt bon resultat del Viatge d'Estiu. A la feina intensa de planificació i organització s'hi va ajuntar el neguit de veure la lentitud del ritme d'inscripcions. Creiem que s'hauria d'anul·lar, i per aquest motiu vam moure fils per mirar de salvar el viatge, i fins i tot, vam fer servir Música i Romànic de plataforma per seguir anunciant aquesta més que tradicional sortida d'estiu. Tothom ha tornat content del viatge, i de cara l'any vinent procurarem no haver de patir tant pel que fa a aquestes inscripcions.

Ja que no hem trobat enlloc la descripció completa de la iconografia d'aquest timpà, ens arisquem a exposar la nostra hipòtesi que pretén completar modestament el que llegim a la *Catalunya Romànica* (1995) XXI, i a *Les joies del romànic* (2010).

A la *Catalunya Romànica* llegim: "En el centre de la composició hi ha la crucifixió de Crist, tema que representa una innovació en la iconografia dels timpans catalans atès que la figura del Creador in sede Maiestatis és reemplaçada, a Siurana, per un Crist crucificat de quatre claus i coronat."¹ Seguint doncs el fil d'aques-

ta innovació no ens han d'estranyar les icones que trobem en aquest timpà, que no són les habituals, perquè més que exaltar la majestat divina exalten la resurrecció de Crist, a partir de la qual la mort canvia de sentit i passa a ser un instrument de salvació.

ICONOGRAFIA DEL TIMPÀ DE LA PORTALADA DE SANTA MARIA DE SIURANA (PRIORAT)

Joan Vilamala

En realitat, doncs, ens trobem davant d'una apologia de la resurrecció tant per la simbologia de les icones triades: sol, lluna, lleons, palmes i arbres, com pels vuit personatges que acompanyen Crist. De fet es tracta d'un calvari anacrònic, carregat de contingut teològic, cosa que justifica cada un dels símbols i personat-

Fotografia, Francesc Comellas i Padró

1. *Catalunya Romànica* vol. XXI, p. 392

ges que l'escultor hi incorpora. Vegem-ho.

A la part superior de la creu, a banda i banda, simètricament hi observem el sol i la lluna, símbols respectivament del dia i la nit, de la mort i la vida.

A seu costat, unes palmetes adossades, símbol de victòria, en aquest cas del Ressuscitat. "La victòria ha engolit la mort. Oh mort, on és la teva victòria? On és ara, oh mort, el teu fibló?" (I Co 15, 55).

I als extrems, dos lleons, símbols de resurrecció, ja que Crist és el Lleó de Judà a qui reten homenatge totes les nacions. A més "Segons els bestiari medievals els cadells del lleó, quan neixen, no donen cap senyal de vida durant tres dies, i és gràcies a l'alè que l'animal insufla als seus fills que aquests reneixen a la vida. La mort aparent dels petits lleonets representa els dies que Crist va estar a la tomba, i el seu naixement és la imatge de la resurrecció."²

A la part inferior, situats dins d'una fornícula i emmarcats, a banda i banda, per un arbre - símbol de vida, del regne de Déu i de la salvació, trobem diversos personatges que per ordre, d'esquerra a dreta, són 1. Felip, 2. Llätzer, 3. Andreu, 4. Maria, 5. Joan, 6. Pau, 7. Jaume i 8. Tomàs.

Cinc d'aquests personatges són fàcils d'identificar perquè apareixen els seus noms escrits a l'alçada del braç transversal de la creu. Al costat esquerre, se n'hi llegeixen dos: PHELIP, ANDREA, i a la dreta tres: PAUL, IACOB i TOMAS.

Per què de vuit personatges tres no porten nom?

Tractant-se d'un calvari com es tracta, és fàcil deduir que l'escultor estalvia els tres noms per manca d'espai i perquè els considera prou evidents.

Els dos personatges que trobem habitualment en tot calvari qui són si no, Maria, la mare de Jesús, i Joan?³ Aquí, Maria (4) vesteix diferent dels apòstols i Joan (5), que els evangelis documenten al peu de la creu (Jo.19, 26-27), en aquest cas mostra un llibre, l'atribut més corrent en els calvaris medievals. Recordi's que Joan és l'autor de l'evangeli que té més contingut teològic i que en una de les seves cartes llegim afirmacions com aquesta. "Nosaltres sabem que hem passat de la mort a la vida perquè estimem els germans. Qui no estima continua mort." (1 Jn.3, 14).

Ens queda, doncs, tan sols una icona per identificar, la 2, ja que la 1 i la 3, si fem cas dels noms que hi ha escrits, han de ser Felip i Andreu, els dos primers seguidors de Jesús segons llegim a Jo 1,35-51, cosa que ajuda entendre perquè hi ha aquests i no altres apòstols. Noti's que tot i que la icona de Felip sembla un xic deteriorada, aquest i Andreu vesteixen com els quatre apòstols de la banda dreta, i que Andreu duu la creu patriarcal⁴ a la mà, a l'alçada de l'espatlla, com també la devia dur Felip.

Qui és doncs el personatge que ocupa el segon lloc? Si no té nom, com hem dit, és perquè ha de ser tan evident com Maria i Joan.

Porta un llençol entre mans. ¿És Maria Magdalena (Jo. 20, 1), Salomé (Mc 16,1), o una de les dones que trobaren el sepulcre buit (Mt, 28,1)? Quina? En cas de ser així, l'escultor no s'hauria vist obligat a posar-hi el nom per evitar la confusió? Els evangelis, a més, ens diuen

que les dones portaven "olis aromàtics", no un llençol (Lc. 24, 1). D'altra banda si fos una dona no estaria situada al costat de Maria i no pas entre Felip i Andreu?

La resposta és senzilla. Nosaltres pensem que es tracta de Llätzer, un personatge prou evident, que en aquest cas va abillat diferent dels apòstols, porta la pròpia mortalla i fins i tot té una fesomia un xic esquelètica; i perquè per raons teològiques i catequètiques la seva presència té prou sentit.

Felip, Llätzer, Andreu i Maria. Fotografia: Francesc Comellas i Padró

¿Què té d'estrany la presència de Llätzer de Betània, el germà de Marta i Maria, el primer cristià ressuscitat per Crist (Jo. 11, 39-44), en aquest calvari, que exalta la crucifixió i la resurrecció dels morts? I més protagonisme cobra Llätzer, si tenim en compte que és a partir de la seva resurrecció que les autoritats jueves decideixen condemnar Jesús (Jo,11, 45-57).

¿No s'explica també per raons teològiques la presència anacrònica de sant Pau, que aquí

Joan, Pau, Jaume i Tomàs. Fotografia: Francesc Comellas i Padró

porta com a atribut un pergami entre mans? Pau en el seu epistolari escriu coses com aquestes: " Si no hi ha resurrecció dels morts, tampoc Crist no ha ressuscitat. I si Crist no ha ressuscitat, la nostra predicació és buida, i buida és també la vostra fe [...] Si l'esperança que tenim posada en Crist no va més enllà d'aquesta vida, som els qui fem més llàstima de tots els homes." (1 Co 15, 13-14,19).

En la mateixa línia, entenem que la presència de Jaume es justifica perquè, a més de ser un dels apòstols a qui Crist s'apareix específicament: "Després es va aparèixer a Jaume i, més tard, a tots els apòstols. Finalment, al darrer de tots com a un que neix fora de temps, se'm va aparèixer a mi." (1 Co 15, 7-8), el propi Jaume ens exhorta, en la seva carta, a esperar amb paciència la vinguda del Senyor (Jm. 4, 7-11).

I no cal dir que com a contrapunt no sorprèn a ningú que en aquesta exaltació de la resurrecció trobem Tomàs, el deixeble a qui Jesús recrimina: "Perquè m'has vist has cregut? Feliços els qui creuran sense haver vist." (Jo. 20, 24-29).

2. El bestiari ocult del MNAC, Art Romànic.

3. Com a tals són esmentats en *Les joies del romànic* (2010), p. 355.

4. Sant Andreu va ser el primer patriarca de Constantinoble.

**Podeu consultar tots els butlletins
a la nostra pàgina web**

www.aarb.cat

Durant l'edat mitjana, i fins ben entrat el segle XX, va ser un costum habitual, a Manresa i a les diverses ciutats i viles catalanes, el fet de convidar un personatge religiós destacat o de renom per a que fes el sermó o l'ofici de les principals festes religioses de l'any. El costum institucionalitzat que ara es manté només en els oficis solemnes de la festa de la Llum i la Festa Major, que compten amb la presència de l'abat de Montserrat o del bisbe de Vic, fins a inicis del segle XX s'estenia a les altres festes religioses dels cicles de Nadal i de Setmana Santa,

així com també a Corpus, la Mare de Déu d'agost o la Puríssima. Depenent de l'any o dels administradors de la festa, es podia compartir amb la presència de reconeguts monjos o frares dels diversos ordes religiosos –franciscans, caputxins, dominics, etc.–, bisbes i abats d'arreu de Catalunya o de fora, canonges de prestigi, etc.

Aquest, poc o molt, seria el cas que volem comentar arran d'uns documents on consten les despeses que la ciutat va haver de pagar per l'estada a Manresa de l'abat de l'Estany, on va venir, convidat per la ciutat, per a fer la missa del diumenge de Rams de l'any 1410.

En aquest aspecte, cal indicar que a finals del segle XIV i inicis del segle XV, la relació de l'abat i la comunitat de canonges de l'Estany amb Manresa va ser molt estreta, especialment arran d'un conflicte, que s'havia anat agreujant cada cop més, entre l'abat Berenguer de Prats i els habitants d'Oló per la jurisdicció del castell d'Oló, que el monestir havia comprat a Sibil la de Montcada l'any 1362. El punt àlgid del conflicte va tenir lloc l'any 1395, quan els

homes d'Oló van atacar, saquejar i incendiar el monestir de l'Estany i l'abat i els canonges van haver d'abandonar-lo durant més de 15 anys. Després d'haver-se refugiat a diversos indrets, l'abat i part dels canonges de l'Estany es van establir a Manresa, acollits pel paborde i la comunitat de canonges de la Seu, i van passar a la ciutat bona part de la resta de la seva absència de l'Estany. En aquesta situació d'exili forçat, el 27 de novembre de 1409 l'abat Berenguer de Prats va morir a l'habitació de la casa on s'hostatjava, propietat de Pere Andreu, al carrer

Arbonés de Manresa² i poc temps després la comunitat va escollir com a nou abat al canonge Guillem Ramon de Vilardell, que el 10 de gener de 1410 ja exercia el càrrec, que va mantenir fins a la seva mort, l'any 1435³. Tot i que no ho sabem amb certesa, és probable que, a diferència de Berenguer de Prats, el nou abat Guillem Ramon ja no visqués a Manresa. Així, el 10 de gener de 1410 era a Sabadell, vila on va convocar la reunió del capítol de canonges de l'Estany, durant uns dies del mateix any 1410 va estar allotjat al castell d'Oló⁴ i ben aviat es va instal·lar a l'Estany, on l'any 1411 ja tenim documentat que s'havia restaurat la vida de la comunitat sota la seva direcció.

Per tant, a banda dels actes propis de la vida interna de la comunitat de canonges de l'Estany, és probable que un dels primers actes públics que Guillem Ramon va fer en tant que nou abat fos la celebració de la missa del diumenge de Rams a la Seu de Manresa.

La primera notícia que tenim d'aquesta estada de Guillem Ramon a Manresa és del dia 11 de març de 1410 quan, en una reunió conjun-

LES DESPESES D'UNA ESTADA A MANRESA DE L'ABAT DE L'ESTANY

Marc Torras i Serra

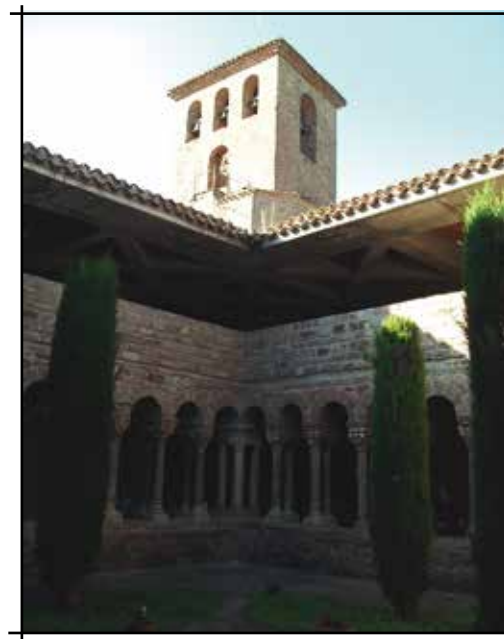
ta dels consellers amb el consell especial de la ciutat, es va decidir nomenar Francesc Andreu i Romeu de Casanova com a procuradors de la ciutat per a anar a veure a l'abat de l'Estany i demanar-li que vingués a Manresa a fer l'ofici del diumenge de Rams a l'església de la Seu. Per algun motiu que desconeixem Francesc Andreu no podia complir aquest encàrrec i per això, l'endemà, 12 de març, en una nova reunió dels consellers i del consell especial, es nomenava Jaume Sarta en substitució de Francesc Andreu i es feien unes cartes de presentació per a Jaume Sarta i Romeu de Casanova⁵.

Els documents no ens indiquen on van haver d'anar els síndics de la ciutat per tal de veure a Guillem Ramon de Vilardell i demanar-li que vingués a Manresa a fer l'ofici de la missa del diumenge de Rams. Com hem indicat més amunt, tant podria ser que haguessin hagut d'anar a Sabadell, com a Oló o al mateix monestir de l'Estany. Amb tot, sí que sembla clar que es van haver de desplaçar a algun lloc fora de Manresa.

Les següents dades que tenim relatives a aquesta visita ja són posteriors al diumenge de Rams i corresponen al pagament de les despeses ocasionades per l'estada a Manresa de l'abat de l'Estany. Per un costat, tenim la consignació al manual del consell del què s'havia de pagar

a diversos ciutadans per productes que havien subministrat o per feines fetes arran de la visita (documents 3 i 4) i, d'altra banda, les anotacions als llibres del racional del detall dels diners que Jaume Sarta havia pagat en motiu de l'estada de l'abat de l'Estany (documents 1 i 2).

D'aquesta manera, gràcies als quatre documents que transcrivim, podem saber que Guillem Ramon de Vilardell va estar dos o tres dies a la ciutat. Devia arribar el dissabte 15 de març a la tarda o al vespre i hi va fer estada fins, possiblement, el dimarts 17 al matí, quan devia marxar. En una de les llistes de les despeses s'indica que va venir el dissabte i en una altra llista hi consta que una de les dones que es van pagar per a cuinar va treballar el diumenge i el dilluns, així com també s'especifica que es van comprar espinacs per a menjar a l'ora nona –aproximadament entre les 2 i les 3 de la tarda– del dilluns. Atès que era el mes de

1. GUITART i PERARNAU, Imma. L'Estany, a DD.AA. Història del Bages (volum I). Manresa: Parcir Edicions selectes, 1987, p. 226-227.

2. SARRET i ARBÓS, Joaquim. El monestir de l'Estany, a Butlletí de Centre Excursionista de la Comarca de Bages, 106, desembre de 1926, p. 319.

3. PLADEVALL, Antoni. El monestir romànic de Santa Maria de l'Estany. Barcelona: Artstudi, 1978. art romànic, 6, p. 143.

4. PLADEVALL, Antoni. Ob. cit., p. 143-144.

5. Arxiu Comarcal del Bages (ACBG). Ajuntament de Manresa. Manual del consell, full 43 vers (I-183 manuale concilii 1408-1416).

Respecte al menjar que es va oferir a l'abat i als seus acompanyants durant la seva estada a la ciutat, les despeses que consten a les llistes que transcrivim ens indiquen que els sopars del dissabte i el diumenge de Rams van consistir en arengades i que l'àpat del migdia o la tarda de dilluns va ser a base d'espínacs, possiblement preparats amb algun altre ingredient. Atès que la visita es va fer en temps de Quaresma, no ens ha d'estranyar gens que el peix i la verdura (arengades i espínacs) fossin la base d'aquests sopars.

El dinar del diumenge de Rams va ser l'àpat més important de l'estada de l'abat a Manresa i, possiblement, el va fer acompanyat dels consellers de la ciutat, del paborde de la Seu i d'altres càrrecs eclesiàstics i personatges importants de la ciutat.

Aquest banquet del diumenge va tenir com a plat central la panada de congre⁶. Semblant a les actuals empanades, la panada era un gran pastís farcit, de peix o de carn trossejada amb cansalada i espècies dins d'una base de pa. Als dos grans receptaris de cuina catalans de la baixa edat mitjana hi trobem diverses receptes de panada: al Llibre de sent soví –del segle XIV– hi ha receptes per a fer les panades de pollastre, de perdiu i de lampresa, mentre que al Llibre del coch –escrit a finals del segle XV i publicat l'any 1520– hi apareixen receptes de panades de carn o de peix, d'emperador, de saboga, de barb, de salmó, de congre i de lampresa⁷.

El fet que la visita de l'abat fos en període de Quaresma va comportar que en comptes de fer panada de carn, potser més habitual, es fes de congre, peix blau semblant a l'anguila, molt apreciat a la baixa edat mitjana i que viu al

litoral mediterrani català⁸.

Amb tot, cal remarcar que als documents hi ha constància de dues compres de congre per un total de 23 lliures de pes⁹. En el primer cas, de 14 lliures de pes, s'indica clarament que era fresc i que havia servit per a fer la panada. En l'altre cas, només consta que se'n van comprar 9 lliures de pes. Aquestes quantitats ens fan pensar que potser no tot s'hauria utilitzat per a la panada i, o bé s'hauria fet servir per a fer salsa de congre amb llet d'ametlles, o bé s'hauria servit un altre plat fet també a base de congre, com podia ser fregit, amb salsa d'ametlles, amb sofregit de ceba, amb escabetx, amb salsa de pebre¹⁰ o amb d'altres acompanyaments.

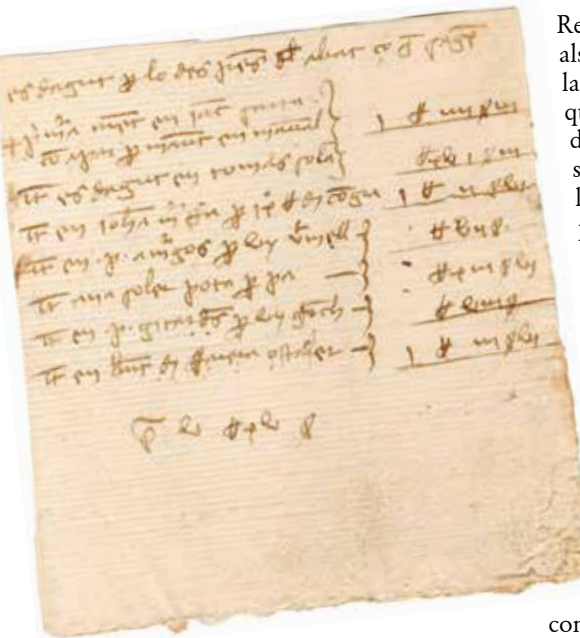
Pel que fa a les ametlles, nous i els altres fruits que no s'especificuen, haurien pogut servir tant per a la preparació de la panada com per a fer algunes de les salses d'acompanyament que hem esmentat. Igualment, hem de creure que els brotons –ulls o brots que treu la col quan està a punt d'espigar–, un altre dels productes que apareix esmentat en una de les llistes, deurien servir com a ingredient o acompanyament d'algun dels plats que es van servir, possiblement la panada de congre.

Tots els àpats, lògicament, van estar ben acompanyats de força pa i vi i, possiblement, el dinar del diumenge o algun dels dos sopars van acabar amb raïm per a les postres. Pel que fa al vi, veiem que se'n va consumir força: d'una banda un barral de fusta ple de vi negre, que va costar 8 diners i que es va dur a la casa on s'hostatjava l'abat, i per altra banda, dues quantitats indeterminades però que devien ser

força elevades, si tenim en compte els preus que van costar –més de 10 vegades més que el barral– i que deurien servir per al banquet del diumenge de Rams. En un cas es tractava de vi negre, que es va comprar al taverner Pere Amergós pel preu de 7 sous, i de l'altra vi grec –vi blanc de cert renom a la baixa edat mitjana que, tot i el seu nom, en origen provenia, principalment, de la zona de Nàpols i del sud d'Itàlia¹¹, que va proporcionar el notari Pere Guitardes i que va costar 8 sous.

Per últim, i en part vinculat als àpats, trobem que una altra de les despeses importants va ser la de les candelles de sèu, per a la il·luminació tant, possiblement de les habitacions on s'estava l'abat, com de la cuina o cuines on s'havien de preparar els diversos menjars. De manera semblant, hi ha un pagament per llenya que, sens dubte, va servir tant per al foc utilitzat per cuinar els aliments com per a escalfar l'estança on s'allotjava l'abat.

Així mateix, i deixant de banda el tema de l'alimentació, és curiós destacar que, atès que l'abat Guillem Ramon havia vingut per a fer l'ofici del diumenge de Rams, dins de les despeses de la seva estada a Manresa també hi veiem aparèixer el preu d'una palma que es va comprar per a que l'abat la pogués dur a la benedicció de les palmes que es deuria fer després de l'ofici i en la qual, de ben segur, també hi va participar activament. Cal remarcar, a més, que aquesta referència a la compra d'un brot de palma per a l'abat és una de les primeres notícies documentades de la celebració del diumenge de Rams, i de la benedicció de les palmes, a Manresa.

març i el sol es devia pondre entre les 5 i les 6 de la tarda i que és poc probable que l'abat i els seus acompanyants viatgessin de fosc, caldria suposar que deurien fer nit a la ciutat i en marxarien l'endemà, dimarts, al matí.

Pel que fa a l'allotjament, veiem que d'una banda, s'indica que es va comprar vi i se li va dur al lloc on s'allotjava i, per altra, es va fer un pagament a l'hostaler Bernat de Ferrera. Hem de suposar que algun ciutadà important –potser algun dels consellers o jurats del consell de la ciutat– hauria acollit l'abat a casa seva mentre que el grup que l'acompanyava –canonges, criats i potser algun soldat d'escorta– ben probablement es va hostatjar a l'hostal de Bernat de Ferrera.

6. Se'n van cuinar set, fet que, juntament amb la quantitat de congre que es va comprar, corrobora que al dinar hi va assistir un número relativament gran de comensals.

7. El Llibre de sent soví està publicat dins de la col·lecció Els nostres clàssics (GREWE, Rudolph (ed.). Llibre de sent soví. Barcelona: Editorial Barcino, 1979. Els nostres clàssics, col. A, 115), mentre que el Llibre de coch es pot consultar en línia a través dels webs de la Biblioteca de Catalunya i Cervantes virtual (<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/19037572872967650085535/index.htm> i <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/57915397105571162900080/p0000001.htm?marca=libre%20del%20coch#>) [consulta feta el 23 de juny de 2016].

8. Aquesta panada, segurament es deuria cuinar de manera semblant a com explica la recepta que trobem al Llibre de coch (vegeu nota 7).

9. Hem de tenir present que, al segle XIV i a Barcelona, la lliura de peix fresc equivalia a 30 unces, el què correspondria a un quilo actual (MUTGÉ i VIVES, Josefa. L'abastament de peix i carn a Barcelona en el primer terç del segle XIV. a DD.AA. Alimentació i societat a la Catalunya medieval. Barcelona: CSIC, 1988, p. 112). No sabem quan pesava la lliura de peix fresc a Manresa a inicis del segle XV, però atès que molts dels pesos i mesures es corresponien amb els de Barcelona, podem pensar que per a la visita de l'abat de l'Estany es van comprar 23 quilos de congre.

10. Totes elles maneres de fer el peix que trobem al capítol 190 del Llibre de sent soví, on es parla de com i en quina manera s'ha de fer un dinar de Quaresma (GREWE, Rudolph (ed.). Ob. cit., p. 198-199).

11. GREWE, Rudolph (ed.). Ob. cit., p. 142.

Apèndix documental

En el present apèndix publiquem els documents que fan referència als fets que comentem i que es complementen entre ells. Hem respectat l'idioma original en què es troben, així com la grafia en què estan escrits. Només hem normalitzat l'ús de majúscules i minúscules i els signes de puntuació

Document 1

ACBG. Ajuntament de Manresa. Llibre manual del racional, full 78 recte (I-318 manual del racional 1408-1412)

MCCCCX

Dimarts a XVIII de març donà lo compta per manut en Jacme Sarta de les masions que s són fetes per la vinguda que mossèn l'abat de l'Estany feu ací per fer l'offici lo jorn del Ram, que fou a XVI del dit mes e lo dit en Sarta paga-i per ço que sagueix

Primerament comprà lenya, II somades que costaren	II s. II
Ítem I brot de palma que fou donada al dit abat	I s. II
Ítem comprà congre fresch qui pesà XIII lliures a raó de VIII diners la lliura, fa	VIII s. III
Ítem comprà rayms blancs, costaren	I s. V
Ítem pagà per port de I baral de fust ple de vi vermeyll de la taverna d'en Pere Amergós fins a la posada del dit abat	s. VIII
Ítem pagà per coura VII panades qui s feren del dit congra	s. VII
Ítem costaren II lliures de candeles de sèu	I s. III
Ítem pagà per port d'aygua	s. III
Ítem comprà ameilles per fer salsa	s. V
Ítem comprà la vespra de Ram arengades per a la companyia	s. V
Ítem comprà nous i altres [fruits, que s] per a la salsaa	s. VII
Ítem pagà lo dichmeya a nit per arengades	s. VIII
Ítem pagà per brotons	s. VII
Ítem pagà lo diluns per ops de la ora nona per espinachs	I s.
Ítem pagà per rayms que ls falien a la dita ora nona	I s. II
Ítem donà lo dit en Jacme Sarta a na Bolona per lo servey que fet avia lo dichmenya e lo diluns	I s. VIII
Ítem donà a la dona qui està ab en Berenguer ces Esgleyes per ajuda que y feu	I s.

En compta d'en Jacme Sarta

En libra mayor, compta CXV
Per I lliura III sous III

a sasa al *manuscrit*.

Document 2

ACBG. Ajuntament de Manresa. Llibre major del racional, full CXV vers (I-303 major del racional V 1408-1412)

Comptes corresponents a Jaume Sarta

Ítem li són daguts en manual, compta LXXVIII, los quals pagà per lenya, pex fresch, rayms, per candeles de sèu, arengades, per brotons, espinachs, per salari de II dones que ajudaren a quynar per ops de mossèn l'abat de l'Estany, com la ciutat lich feu vanyr a XV de març l'any de MCCCCX per fer l'offici a Rams. Per tot com pus largament apar per manut en lo dit manual, fan les dites masions I ll. III s. III

^a segueix bst *ratllat*.

^b segueix per *ratllat*.

Document 3

ACBG. Ajuntament de Manresa. Manual del consell, full volat entre els fulls 43 i 44 (I-183 manuale concilii 1408-1416)

És dagut per lo despeses de l'abat ço que sagueix

Primerament en Jacme Sarta, com apar per manut en manual	I ll.	III s. III
Ítem és dagut en Tomàs Solà		XVI s. III
Ítem en Johan Merfà per IX lliures de congra	I ll.	II s. VI
Ítem en Pere Amergós per vi vermell		VII s.
Ítem a na Solerpota per pa		XIII s. aVI
Ítem en Pere Gitardes per vi grech		VIII s.
Ítem en Bernat de Farera, ostaler	I ll.	III s. VI

Suma V ll. XV s.

Document 4

ACBG. Ajuntament de Manresa. Manual del consell, full 44 recte (I-183 manuale concilii 1408-1416)

XXVIa die marcii

In presencia mei, Petri Guitardes, notarii, et testes etcetera, venerabiles consiliiarii et iurati concilii specialis civitatis Minorise convocati et congregati ut supra (...)

Item mandarunt dicto claudio generali quot de peccunia dicte civitatis exsolvant personis inferius nominatis quantitates peccunie sequentes. Primo videlicet Iacobo Sarta viginti quatuor solidos et tres denarios; item Thome de Solano sexdecim solidos et tres denarios; item Iohanni Marfani, pro novem libras de congre, viginti duos solidos et sex denarios; item Petro Amergosii, pro vino virmileo, septem solidos; item a na Solerpota, flaquerie, tresdecim solidos et sex denarios; item Petro Guitardes, pro vino greco, octo solidos; et Bernardo de Ferraria, hostalerio, viginti tres solidos et sex denarios barchinonensis. Que omnia expensa fuerunt ad opus missionis quam ipsi venerabiles consiliiarii et iurati fecerunt reverendo domino abbati monasterii de Stagno qui dominica Ramis palmarum fuit in hac civitate et fecit officium in ecclesia maiori beate Marie dicte civitate. Et de hiis etcetera.

Testes predicti.

Sant Iscle i Santa Victòria de Rajadell

L'actual església de Rajadell data dels segles XIV i XVII. En aquest darrer segle va ser reconstruïda donat que al 1471 les tropes de Joan II la van destruir juntament amb el Castell. No obstant, conserva vestigis d'èpoques molt anteriors al XIV.

L'exterior de l'església presenta una barreja d'estils: elements gòtics com la seva part frontal de la façana, nau central i parets laterals. El portal, en canvi, és més modern. El campanar és una realització del mestre d'obres francès, Joan Traginer, del segle XVII.

L'interior de l'església és d'una nau amb volta apuntada i quatre capelles laterals; la del Roser, del Sant Crist, de Sant Isidre i del Santíssim. L'altar major tenia un retaule barroc, obra de Joan Grau que va ser cremat durant la Guerra Civil. A la capella del Santíssim hi han escenes de la passió de Jesús, obra de l'escultor Ramon Oms, i també hi trobem dos vitralls laterals realitzats per Carme Manubens.

Monestir de Santa Maria de Serrateix

Es tracta d'una fundació monàstica establerta al Berguedà el 977, amb la construcció d'una església amb tres absis que va fer edificar el comte de Cerdanya Oliba Cabreta. L'edificació actual és d'entre els anys 1077 i 1126, any en què va ser consagrada.

BREU APROXIMACIÓ A LES ESGLÉSIES QUE HAN ESTAT ESCENARIS DE LA VIIa EDICIÓ DE MÚSICA I ROMÀNIC, 2016

Francesc Gasol i Pujol

Hi destaca la Torre de l'Abat, probablement del segle IX, en temps de repoblació del comte Guifré el Pelós. També s'hi pot apreciar la torre-campanar del segle XIV que s'utilitzà com a torre de defensa. És una espaiosa construcció de creu llatina amb una nau i tres absis; tenia cripta i cimbori circular. En el segle XVIII se substituïren els absis laterals per les actuals capelles gòtiques. A principis del XIX es va enguixar l'interior seguint l'estil neoclàssic. Hi trobem l'anomenat sarcòfag del comte Oliba Cabreta, i també les urnes dels Sants Màrtirs Urbici, -copatró del monestir -, Víctor, Zenó i Felícola. El pati de l'abat és del segle XV, en estil gòtic, on s'hi troben la casa del vicari i el Palau de l'abat. El claustre és una realització neoclàssica del segle XVIII.

BREU APROXIMACIÓ A LES ESSLÉSIES QUE HAN ESTAT ESCENARIS DE LA VIIa EDICIÓ DE MÚSICA I ROMÀNIC, 2016

Santa Anna i Santa Maria de Claret, a Santpedor

Darrere la barroca Santa Anna s'hi troba la romànica Santa Maria. Santa Maria va ser una de les esglésies filials de la Seu de Manresa. Ja se'n parla al 1040. L'indret de Claret tenia terme propi ubicat a uns dos quilòmetres de la vila de Santpedor i actualment està repartit entre Santpedor i Sant Fruitós de Bages. Era una parròquia rural força activa, fins al segle XIV, quan perdé empenta. Al segle XVI estava vinculada amb l'església de Joncadella com a sufragània.

L'edifici actual de Santa Maria és obra del segle XII. Té una nau rectangular amb absis. Orientada a migdia hi trobem el portal, molt trasformat al llarg del temps i actualment, presenta unes grans dovelles. El campanar és una massissa torre quadrada que, possiblement havia estat una torre de defensa.

Pere de Claret, a finals del XII, cedí l'església al monestir de Sant Benet de Bages. Al XIII, ja tenia rector, però al segle XIX fou suprimida la parròquia, i això va fer que quedés abandonada i sense culte. De fet, el protagonisme de Santa Maria es va anar perdent amb l'edificació just al costat del nou santuari de Santa Anna, entre els anys 1761 i 1769, l'interior

de la qual guarda una talla romànica del segle XIII, Santa Anna, co-patrona de Santpedor.

Santa Maria de Talamanca

El castell de Talamanca i l'església de Santa Maria han estat des de sempre, el centre d'aquest municipi. El castell consta documentament des de l'any 965, i immediatament, el fundador del monestir de Sant Benet de Bages, Sala, fa una donació a un convent, terres i cases del del lloc anomenat l'Angle. Queden molts pocs vestigis del primitiu castell del segle X, només la torre i una part de la muralla. L'obra que podem contemplar i visitar és del segle XVIII, després que Felip V hagués ordenat enderrocar-lo.

L'església la tenim documentada al segle XII. Aleshores ja constava com a pertanyent al bisbat de Vic. L'església va ser ampliada al segle XVIII. Santa Maria és de planta de creu llatina, amb nau única coberta amb volta de canó. Degut al tipus de planta que té, disposa de transèpte. Crida especialment l'atenció la presència del sarcòfag del senyor de Berenguer de Talamanca, erigit per la seva vídua. El seu exterior mostra uns contraforts poc sortits, un absis amb arcuacions cegues, i un portal a ponent, amb dues arquivoltes, sense timpà.

Fidels a un estil que ens ha aportat èxit i reconeixement, en aquest setè cicle de Música i Romànic hem repetit una fórmula que ens fa únics; celebrar la diversitat amb un cicle heterogeni, on les músiques per l'ànima es mostren en tota la seva amplitud i eclecticisme. Música antiga, música clàssica, músiques del Món i noves músiques han estat en la programació d'aquest any aportant llum i bellesa als nostres temples.

Miriam Encinas i Alexandre Guitart

A l'església de Rajadell vam gaudir de dos músics amb un gran coneixement de les músiques antigues i les músiques del Món. Miriam Encinas, filla de la mítica cantant Maria Lafite, domina amb destresa diversos instruments antics com flautes i panderos així com instruments llunyans com la dirluba que trobem a l'Hindustan, instruments amb una sonoritat molt expressiva que vam poder gaudir en directe. Per altra banda el músic Alexandre Guitart va aportar el so d'instruments de corda com el baglama, una mena de "guitarra nacional" turca i el rabab, la "guitarra" de l'Afganistan. Tot i que el vam sentir tocar instruments de corda, Alexandre ha estat percussionista de grups com Dusminguet. Junts, aquesta parella ens van oferir músiques de Grècia, Turquia, Sí-

ria o l'Afganistan i Catalunya. Sens dubte, va ser un concert molt interessant per tots aquells interessats a descobrir músiques i sonoritats antigues i d'altres indrets i on vam poder escoltar músics i instruments extraordinaris.

LA MÚSICA A MÚSICA I ROMÀNIC 2016

Albert Galbany i Giménez

roc, que alguns com jo mateix, podríem considerar el zenit de la música culta occidental. A l'Anglaterra de l'època, els compositors van integrar aquest nou estil a una manera de fer

Ferran Pisà & Eulàlia Fantova

En un registre totalment diferent, el segon concert ens va portar a la música de cambra de l'Anglaterra del s.XVII. Una música molt influenciada pels nous corrents vinguts d'Itàlia, un nou estil el bar-

roc. En el concert a l'església de Santa Maria de Serrateix vam gaudir de composicions de Tomas Mace, Pelham Humfrey, Henry Purcell i una peça de Henry Lawes. Amb l'acústica fantàstica de l'església, la veu de la mezzosoprano E. Fantova va ressonar amb força i precisió entre les parets del temple mostrant un gran talent. Al seu costat Ferran Pisà l'acompanyà amb la tiorba, un instrument antic, de grans dimensions i un munt de cordes, 16 concretament. que va ser el precursor de la guitarra. Amb una interpretació minuciosa Pisà i Fantova ens van oferir un concert sensacional.

Ensemble Boccherini

Amb l'acústica sensacional que ofereix l'església de Santa Anna de Claret plena, el trio format per tres joveíssims músics amb un gran talent, Gil Sisquella (violí), Bernat Santacana (viola) i Queralt Adam (violoncel) ens va oferir un concert fantàstic. El trio ens va oferir un repertori amb peces de Bach, Boccherini, Xostakóvitx i Shubert. Anunciat inicialment com a quartet, finalment el concert va ser a trio, motivat per la lesió d'un dels músics, però es va adaptar el repertori per a trio sense problemes. També vam poder gaudir d'una interpretació a solo de cada instrumentista, alguna més reeixida que d'altres. No obstant, el trio va mostrar gran fidelitat i solidesa en la interpretació especialment en les peces més complexes.

LA MÚSICA DE MÚSICA I ROMÀNIC

Bolé

Per tancar el setè cicle, vam gaudir d'una proposta singular de noves músiques que va deixar empremta a l'ànima dels assistents, fins i tot a aquells més escèptics a propostes innovadores. Aquest concert, anunciat com a trio inicialment va ser finalment executat per un quartet de músics mexicans en gira per Europa. Leo Nieto al sitar, Jesús Mejía a la guitarra, Bogdan Djukic al violí i l'afegit a darrera hora Àngel Ramos a la percussió. Bolé ens va oferir una música molt emotiva i cinematogràfica amb una sonoritat poderosa, especialment amb la unió sorprenent d'instruments com el sitar i el violí amb un encaix i expressió notables. Tot el conjunt va estar formidable en un concert amb un repertori variat. Qui sap si va ser el repertori ordenat amb rigor o per fortuna, Bolé va aconseguir acabar el concert amb un silenci impossible i el so de les campanes a to i a temps. Màgic!

El Arte Mudéjar de Aragón fue declarado Patrimonio de la Humanidad en el año 2001. Dentro de esta declaración se significaron seis monumentos, tres de ellos en Zaragoza - La Seo del Salvador, la iglesia de San Pablo y el palacio de la Alfajería- y otros tres en la Comarca de Calatayud, la torre y el claustro de la Colegiata de Santa de Calatayud y las iglesias de la Asunción o Santa Tecla de Cervera de la Cañada y la de La Virgen o Santa María de Tobed.

VIAJE AL MUDÉJAR DE LA COMARCA DE CALATAYUD

José Luis Cortés Perruca

El pasado 27 de junio tuve el inmenso placer de compartir la belleza del mudéjar en tres intensas jornadas con “els Amics de l’Art Romànic del Bages”. Hicimos un recorrido por la Comarca de Calatayud en el que no solo pudieron disfrutar de los monumentos significados por la UNESCO sino que además pudieron conocer otros mucho más desconocidos.

En la primera jornada el destino del grupo fue Tobed, antigua encomienda de los caballeros de la Orden de Caballeros del Santo Sepulcro en donde se encuentra la iglesia de la Virgen, construida por Mahoma Calahorrí durante la segunda mitad del siglo XIV.

El martes 28 de junio nuestro primer destino fue la capilla del Castillo Palacio de Cetina, un singular y poco conocido oratorio decorado con unas interesantes yeserías de finales del siglo XV. Nuestra siguiente parada fue en Ateca donde se encuentra una de las torres más hermosas, singulares y antiguas de la Comarca de Calatayud, la de Santa María, datada por algunos autores en los albores del siglo XII.

Calatayud ocupó el esto de la jornada. Nuestra primera visita fue el Santuario de Nuestra Señora de la Peña, una antigua iglesia fortaleza, muy remodelada en el siglo XIX, erigida en una de los cinco castillos que conforman el antiguo conjunto fortificado islámico. Después de la comida en el hotel Monasterio Benedictino -cuyo comedor, una iglesia del siglo XIII, son los restos cristianos más antiguos de la

ciudad- visitamos la Colegiata del Santo Sepulcro, un imponente templo, de principios del siglo XVII, dedicado única y exclusivamente a la Pasión y casa madre de la orden en España.

En la iglesia rococó de San Juan el Real el grupo pudo disfrutar de la obra de uno de los grandes de la historia del arte, Francisco de Goya visitando a continuación la otras de las joyas del mudéjar aragonés, la iglesia de San Pedro de los Francos,

un templo cargado de historia que fue protagonista de acontecimientos históricos de gran importancia para la Corona.

Continuamos la visita en la Colegiata de Santa María cuya torre, ábside y claustro fueron destacados en declaración de Patrimonio de la Humanidad. La fantástica portada renacentista de alabastro de Juan de Talavera y Esteban de Obraj hizo que este templo fuese declarado Monumento Nacional en 1887. El claustro mudéjar reformado por Mahoma Ramí en 1412 alberga en la actualidad el Museo de la Colegiata donde se custodia una importante colección de obras de arte datadas entre los siglos XIII y XVIII, pintura y escultura góticas, renacentistas y barrocas comparten espacio con exquisitas piezas de orfebrería o con otras tan singulares como el Peinador de la Reina, un bello cabinet de ámbur, una manufactura polaca regalo de la Sultana de Marruecos a María Luisa de Parma.

Para finalizar la jornada disfrutamos de la belleza de la torre de San Andrés y de la judería con unas excelentes vistas del conjunto fortificado islámico de la ciudad.

El miércoles 29 iniciamos la jornada en el tercer monumento destacado por la UNESCO, la iglesia de la Asunción o Santa Tecla de Cervera de la Cañada. El espectacular interior fechado en 1426 fue realizado por uno de los más prestigiosos alarifes, Mahoma Ramí. Nuestro siguiente destino, tras un pequeño receso y

unas cuantas cuestas, fue la iglesia de la Virgen del Castillo de Aniñón, donde hablamos de mudéjar, renacimiento, barroco y Misterios Eucarísticos.

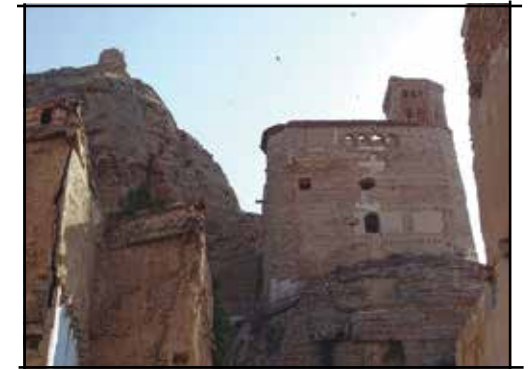
Finalizamos la jornada matinal en la iglesia de San Félix de Torralba, para algunos paradigma de la iglesia fortaleza. En su impresionante interior se puede disfrutar de la belleza del mudéjar y de la pintura gótica.

El grupo finalizó la jornada visitando el Castillo del Papa Luna en Illueca, que conserva en su interior interesantes techumbres y yeserías de los siglos XV y XVII, y con una cata de vinos en la Cooperativa San Alejandro de Miedes de Aragón.

La última jornada por la comarca bilbilitana se inició en Maluenda, en la iglesia de Santa María pudimos admirar la techumbre mudéjar más antigua de la Comarca firmada por Yusuf Almonaïq. A continuación visitamos otro de los emblemas del mudéjar aragonés, la iglesia de las Santas Justa y Rufina, finalizada en 1413 conserva su extraordinario retablo mayor dedicado a las santas sevillanas, realizado en 1476 por Domingo Ram y Juan Rius.

Una breve parada en Morata de Jiloca para ver la exquisita decoración de la fachada de la iglesia de San Martín de Tours y finalizamos la visita en Fuentes de Jiloca. La iglesia de la Asunción es un templo renacentista en el que destaca su torre de tradición mudéjar de finales del siglo XVI. Como colofón de esta visita Ignasi Torras nos deleitó con un mini concierto de órgano, tras lo cual el grupo continuó el viaje hacia Daroca.

En definitiva, para finalizar he dar las gracias a Josep Llobet, organizador de la visita que me diese la oportunidad de conocer a un grupo maravilloso como sois “els Amics de l’Art Romànic del Bages”, y ya sabéis donde tenéis un amigo... en el pueblo más bonito de la Comarca de Calatayud.

Parlem amb ...

Albert Galbany Giménez

Per Maria Costa

Albert Galbany Giménez és un apassionat de la música. Aquest bagenc d'adopció va néixer a Montornès del Vallès fa 40 anys però va trobar al Bages un indret que li oferia l'estil de vida de buscava. Fa gairebé una dècada va deixar la feina convencional que feia per dedicar-se professionalment a la música. De fet, va ser l'Albert Galbany qui fa uns set anys va posar forma a la idea de poder gaudir de les músiques espirituals més diverses de diferents indrets del món en espais solemnes i plens de cultura i història com esglésies i ermites. Així va ser com va néixer el Cicle de Música i Romànic. A més, organitza altres cicles musicals com "Sons del Camí" vinculada a Manresa 2022 o "Espai i ànima" a la sala gòtica de l'Hospital St. Andreu. Com a músic actua en solitari amb el nom d'Albert G. Galbany i és també membre dels grups "Àniam" o "OrientCat", entre d'altres.

En primer lloc, com va conèixer l'entitat i quina és la seva relació amb ella?

Vaig conèixer l'entitat fa uns 8 anys quan els vaig anar a proposar la idea de Música i Romànic, però fins llavors jo no coneixia massa l'entitat. Vaig pensar en aquesta entitat perquè la música que a mi m'agradava s'adequava en espais com les esglésies, ermites... En tots els projectes sempre m'agrada buscar altres persones, associacions, entitats que s'hi vulguin implicar ja que penso que és la millor manera d'aconseguir un bon resultat. En aquest cas 1+1=3, és a dir, sumem la música i els temples i tot junt fan una cosa més gran. Tot qualla molt, perquè la música ha de sonar en aquets lloc i aquets llocs s'ha de poder veure i gaudir. A banda de coordinar el cicle de Música i Romànic, no estic massa vinculat amb les altres activitats de l'entitat, però en sóc soci, i estic al cas dia a dia del desenvolupament de les activitats.

Com s'escullen els espais i els artistes que participen en el Cicle de Música i Romànic?

Primerament solem triar els artistes i després es proposen espais en els quals es podria realitzar el concert. Després, es van descartant. Cada artista s'adequa a cada lloc, en alguns casos les peces i el programa s'adeqüen a l'espiritualitat de l'espai en el qual es troba. La veritat és que hi ha anys que és una mica complicat quadrar-ho tot. Jo acostumo a proposar els artistes, tot i que he de dir que rebo moltes sol·licituds, gairebé cada setmana rebo alguna proposta d'algun artista per participar en el Cicle. A vegades també, la Junta realitza alguna proposta. La meua intenció és que el Cicle estigui equilibrat amb artistes de música clàssica, de noves músiques, de músiques del món...

Hi ha una bona resposta del públic vers el Cicle de Música i Romànic?

Albert Galbany Giménez presentant dos dels concerts del Cicle de Música i Romànic d'enguany

Estem molt contents de la resposta del públic. De fet, Música i Romànic és una proposta per al soci, però especialment oberta a un públic diferent i amb la intenció de buscar nous socis. Al voltant del 80% dels assistents no són socis de l'entitat. De moment es continuarà fent ja que és un Cicle que econòmicament funciona tot i no rebre, des de fa dos anys, cap tipus de subvenció. Fa uns anys, s'ha subvencionat algun concert en concret. Tot i això, hi ha quatre o cinc aportacions privades.

Quin creu que és el reclam: l'espai o l'artista?

Depèn de l'espai i de l'artista. Però penso que la balança es decanta cap a l'artista, en un 60% aproximadament.

Quin és el concert que més li ha agradat de tots els que s'han fet en els diferents cicles de Música i Romànic?

Difícil de dir (pensa una estona)... Aquest any, el que més em va agradar va ser l'últim del cicle a Talamanca, de Bolé, són mexicans. Però no em sabia quedar amb un sol concert de tots els que s'han fet. Tots tenen alguna cosa especial.

Podria definir l'entitat dels Amics de l'Art Romànic del Bages en tres conceptes?

La primera paraula que m'ha vingut al cap és rigor. És una entitat que es dedica a l'estudi del Romànic i dels diferents espais amb un rigor que s'aprecia. Cultura, perquè tot el que fan és molt interessant i és important que hi hagi una entitat com aquesta. I l'última, dinamisme. És una entitat viva que sempre està organitzant activitats, excursions, xerrades, conferències, cicles... Crec

que de totes les associacions de romànic de Catalunya, la del Bages és de les més potents i de les que organitza activitats més interessants.

Quin creu que és el futur de l'entitat?

Primer de tot crec que cal estar satisfet del recorregut i feina feta per l'entitat, una associació amb més de 30 anys de lluita per preservar el nostre patrimoni. Ha estat un camí llarg, imagino que amb victòries i frustracions, però l'AARB és avui una entitat respectada i valorada.

Albert Galbany Giménez presentant un dels concerts del Cicle de Música i Romànic.

Penso que mentre hi hagi gent que aprecia el romànic i el patrimoni medieval, que crec que cada vegada és més valorat, l'associació té futur, i és que encara hi ha feina per fer, patrimoni a protegir.

És cert que una part dels socis de l'entitat són jubilats, i que ha disminuït el número d'associats en els últims anys, però sóc optimista. Però no m'he plantejat tampoc què s'ha de fer per canviar aquesta dinàmica. Si l'objectiu és arribar a un altre tipus de públic potser s'haurien de fer propostes més trencadores. No obstant això, penso que ja està bé com està i també és cert que és necessària una certa maduresa per apreciar l'arquitectura antiga, la cultura... Tot i això, hi ha un respecte cap aquests espais perquè som conscients que han passat generacions i generacions, que la gent s'hi ha casat o si han fet els enterraments, és un lloc de culte, important.

Per altra banda, els últims anys, l'estat espanyol està posant moltes traves i complicacions burocràtiques i econòmiques a les associacions petites; i això els complica molt la vida però... sempre endavant.

Com veu el moment cultural de la comarca del Bages?

Penso que ara mateix, Manresa està en un moment molt maco culturalment. Es fan moltes activitats i hi ha molta vida. És cert que la gent és d'una manera curiosa però hi ha moltes iniciatives i molt variades. La gent es mou, cada vegada més.

Tinc entès que fa uns anys la seva vida va fer un gir i ara viu en un lloc ben curiós.

Sí, és cert; estic vivint a la rectoria de les Torres de Fals, la clau de casa fa un pam. De fet vaig conèixer aquest lloc arrel de Música i Romànic, ja que hi vam fer un concert fa un parell d'anys. I fa uns mesos vaig anar a parar allà, no m'ho pensava pas. Ara estic arreglant aquest lloc i li tinc una estima especial, és un indret màgic.

I el seu interès per la música, d'on prové?

De sempre. De petit sempre m'havia apassionat la música però mai l'havia estudiada. Vaig començar amb la música electrònica als 18 anys. Després, ja vaig anar a aprendre flauta travessera. Llavors vaig sentir un disc d'un músic molt bo que tocava un instrument que desconeixia, el bansuri. Informant-me vaig descobrir que a Barcelona hi ha un músic que és un mestre d'aquest instrument, en Shyam Sunder i vaig començar a fer classes amb ell. De fet, ell va ser l'encarregat de realitzar el primer concert del primer Cicle de Música i Romànic, fa set anys a la Seu de Manresa. He viatjat tres vegades a la Índia, on el bansuri és un instrument molt popular perquè és molt senzill i barat, tot i que no és fàcil de tocar.

VIIè cicle Música i Romànic

Abril - Maig - Juny 2016

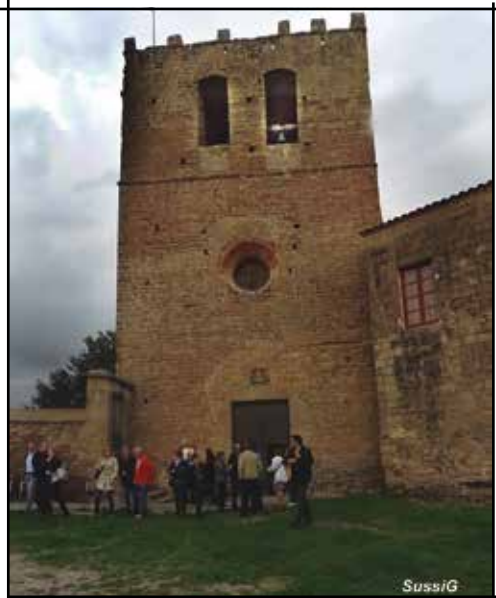
Fotografies: Sussi Garcia,
Josep Llobet i Marina Roma

Sant Iscle i Santa Victòria de Rajadell. 30.04.16

Santa Maria de Serrateix. 15.05.16

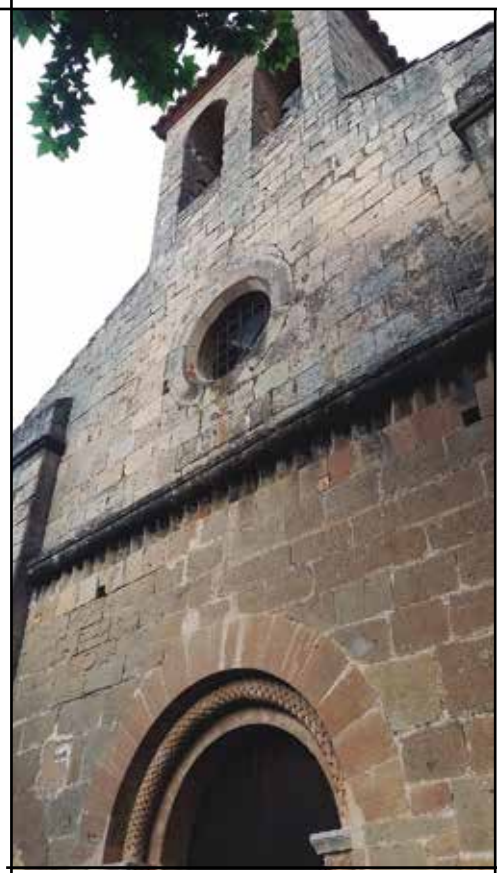

Santa Anna i Santa Maria de Claret, Santpedor. 29.05.16

Talamanca. 11.06.16

Fotos Viatge d'Estiu 2016
Art Romànic i Mudèjar a l'Aragó

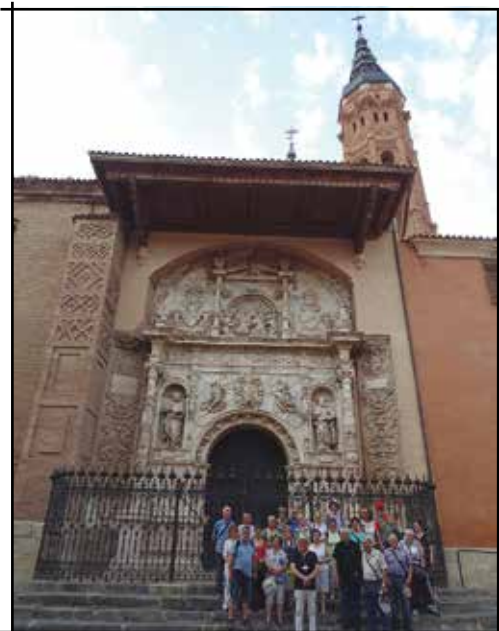
Del 27.06.16 al 2.07.16

Fotografies: Josep Llobet

Viatge d'estiu Art Romànic i Mudèjar a l'Aragó. 28.06.16

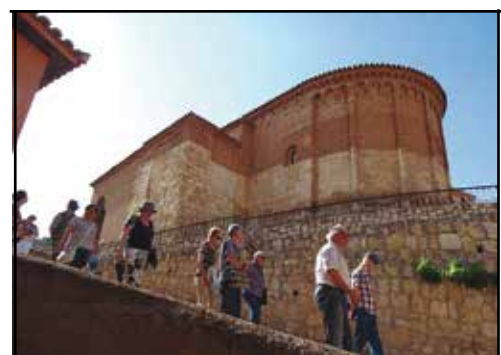
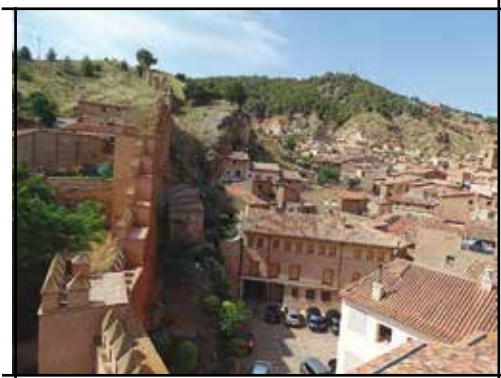

Viatge d'estiu Art Romànic i Mudèjar a l'Aragó. 29.06.16

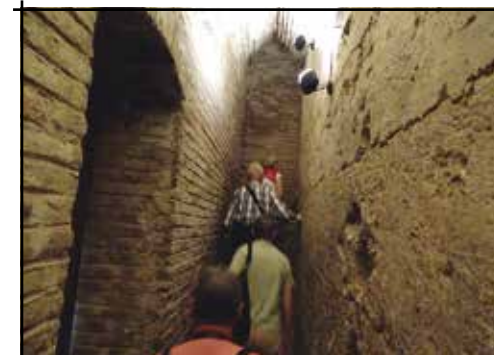

Viatge d'estiu Art Romànic i Mudèjar a l'Aragó. 30.06.16

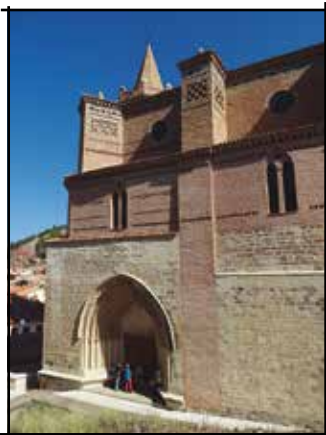

Viatge d'estiu Art Romànic i Mudèjar a l'Aragó. 01.07.16

Viatge d'estiu Art Romànic i Mudèjar a l'Aragó. 02.07.16

ACTIVITATS

Curset - juny

CURSET DE ROMÀNIC 2016

Dia i hora:
16 de juny a les 19 h.

Lloc:
Sala d'Actes del Centre Cultural el Casino de Manresa.

Conferència:
"Aproximació a l'arquitectura romànica", a càrrec d'en Jaume Moya Plana, arquitecte.
Durada aproximada 1 h 30m.

No cal fer inscripció prèvia al Curset

SORTIDA MATINAL AL MONESTIR DE SANTA MARIA DE L'ESTANY AMB ESMORZAR

Dia i hora:
Diumenge 19 de Juny
Sortida a les 8'30 h. de la Plaça Infants de Manresa.

Programa:
9 h. Tradicional esmorzar del Soci en un

restaurant de la zona. "Coneixement d'un monestir romànic"

11 h. Visita guiada al claustre del Monestir de l'Estany per guies del monestir i posteriorment a càrrec d'en Jaume Moya, visita guiada a l'interior de l'església.

Inscripcions a Viatges Masanés: del dilluns 6 de Juny fins al divendres 17 de Juny 2016.

Viatge d'estiu - Del 27 de juny al 2 de juliol

VIATGE D'ESTIU 2016: ROMÀNIC I MUDEJAR A L'ARAGÓ

Sortida
Plaça Infants de Manresa: dilluns 27 de Juny, a les 7 h. del matí.

Inscripcions:
Viatges Masanés de Manresa. Inscripció mínima per a fer el viatge: 25 persones fins a un màxim de 40 persones. Socis AARB: a partir del dilluns 9 de Maig de 2016 i no Socis a partir del dilluns 16 de Maig. Data màxima d'inscripció al viatge: dimarts, 21 de Juny de 2016.

PROGRAMA

Dilluns, 27 de Juny
MANRESA - FRAGA - MONASTERIO DE

RUEDA - BELCHITE - CARIÑENA (dinar) - Tarda: TOBED CALATAYUD (sopar i dormir).

Dimarts, 28 de Juny
CALATAYUD (Visita ciutat) dinar a Calatayud, Tarda: CETINA - ATECA CALATAYUD (sopar i dormir).

Dimecres, 29 de Juny
CALATAYUD - CERVERA DE LA CAÑADA, ANIÑON, TORRALBA DE RIBOTA, ILLUECA (dinar), Tarda: Visita a ILLUECA (Castell Papa Luna), i Tast de Vins a una de les Bodegues de la zona. CALATAYUD (sopar i dormir).

Dijous, 30 de Juny
CALATAYUD - MALUENDA - MORATA DE JILOCA - DAROCA (dinar) - Tarda: DAROCA TERUEL (sopar i dormir).

Divendres, 1 de Juliol
TERUEL -Visita ciutat-matí exterior. Dinar Hotel Reina Cristina. Tarda visita interior Catedral de Teruel. TERUEL (sopar i dormir).

Dissabte, 2 de Juliol
TERUEL - MONTALBAN - ALCAÑIZ (dinar) - Tornada a MANRESA. **IMPORTANT:** Recordem que per el bon funcionament de les sortides, es imprescindible la inscripció prèvia a l'agència de viatges, dins els terminis establerts en les Circulars Informatives enviades als Socis dels AARB. Agraïm per endavant la vostra col·laboració en aquest tema.

*Els Amics de l'Art
Romànic del Bages
tenim Facebook.*

*Busca'ns
i fes-te'n amic
(posar-hi el m'agrada)*

*Podeu consultar tots els butlletins
a la nostra pàgina web*

www.aarb.cat

FRAMUN
I M A T G E

Servei global en tots els productes,
materials i equips necessaris per a
l'oficina i l'empresa

Segell · Retolació · Marcatge i identificació · Gravats

BORN, 6 - 08241 - MANRESA - 93 872 48 88
manresa@viatgesmasanes.com
www.viatgesmasanes.com

